

UCHWAŁA NR 235/XV/20
RADY MIASTA ŻORY

z dnia 30 stycznia 2020 r.

w sprawie przyjęcia Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Żory na lata 2020 - 2022

Na podstawie art. 18 ust. 1, ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U z 2019r. poz. 506 ze zm.) oraz art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2019r. poz. 1111 ze zm.)

RADA MIASTA
u c h w a ł a :

§ 1. Przyjmuje się Program Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Żory na lata 2020 – 2022 w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Dyrektorowi Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żorach.

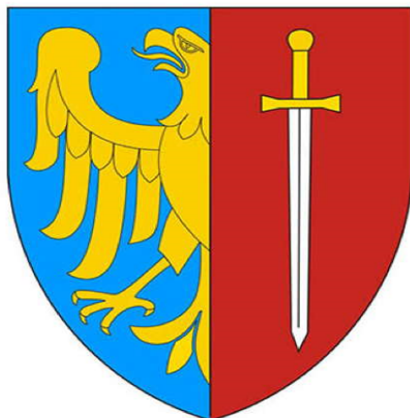
§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta

Piotr Kosztyla

Załącznik do uchwały Nr 235/XV/20
Rady Miasta Żory
z dnia 30 stycznia 2020 r.

PROGRAM ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ DLA MIASTA ŻORY NA LATA 2020 - 2022

ŻORY 2020

*„Rodziny zastępcze to zwykli ludzie,
którzy na co dzień czynią niezwykle rzeczy”*

(autor nieznany)

I. WSTĘP

Zgodnie z raportem Najwyższej Izby Kontroli, dotyczącym działania powiatów w zakresie tworzenia i wsparcia rodzin zastępczych z dnia 23 lutego 2017 roku, „władza rodzicielska obejmuje w szczególności obowiązek i prawo rodziców do wykonywania pieczy nad osobą i majątkiem dziecka oraz do wychowania dziecka z poszanowaniem jego godności i praw. Władza ta powinna być wykonywana tak, jak tego wymaga dobro dziecka i interes społeczny. W przypadku wykonywania władzy rodzicielskiej w sposób sprzeczny z dobrem dziecka, możliwa jest ingerencja organów państwa, ale powinna ona mieć na celu w pierwszej kolejności wspieranie rodziny tak, aby mogła w sposób prawidłowy sprawować opiekę nad dzieckiem. Obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz organizacji pieczy zastępczej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Jednak wspieranie rodziny może być prowadzone wyłącznie za jej zgodą i jej aktywnym udziałem. Dopiero w przypadku, gdy działania takie okażą się bezskuteczne i gdy rodzice nie są w stanie zapewnić dziecku opieki i wychowania, możliwe jest umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej może nastąpić jedynie wówczas, gdy uprzednio zastosowane środkioraz formy pomocy rodzicom dziecka, o których mowa w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r., okazały się nieskuteczne.

Pieczka zastępcza sprawowana jest w formie rodzinnej i instytucjonalnej, a umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje głównie na podstawie orzeczenia sądu. Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r., piecza zastępcza ma mieć charakter tymczasowy, z dążeniem – poprzez działania wspierające – do możliwie jak najszybszego powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub - jeżeli jest to niemożliwe – z dążeniem do przysposobienia dziecka (adopcji).

Rodzinne formy opieki nad dzieckiem są najbardziej zbliżone do naturalnego środowiska, w jakim powinno wychowywać się dziecko. Dla dziecka osieroconego lub pozbawionego czasowo opieki rodzicielskiej, przebywanie w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka pozwala na względnie normalne funkcjonowanie w małym, bezpiecznym środowisku, gdzie nie jest anonimowe, ma konkretnych, stałych opiekunów, doświadcza troski i opieki. Pozwala to także na uniknięcie piętna sieroty i poczucia inności. Rodzinna opieka zastępcza zapewnić powinna optymalne warunki rozwoju psychofizycznego dziecka. Jest to podstawą prawidłowego rozwoju emocjonalnego i społecznego.

Niniejszy program powstał na podstawie art. 180 pkt 1. ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r., który nakłada obowiązek opracowania i realizacji trzyletniego powiatowego programu dotyczącego rozwoju pieczy zastępczej. Jego głównym założeniem jest utworzenie spójnego systemu wsparcia i rozwoju pieczy zastępczej w Mieście Żory. Program zawiera diagnozę sytuacji pieczy zastępczej na terenie Miasta Żory oraz określa kierunki działań podejmowanych w celu jej rozwoju. Dodatkowo jest próbą zorganizowania na terenie miasta prawidłowo funkcjonującego i efektywnego systemu pieczy zastępczej. Program jest spójny z Wojewódzkim programem wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie śląskim na lata 2016 – 2020 oraz Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Żory na lata 2014 – 2020.

II. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PIECZY ZASTĘPCZEJ NA TERENIE MIASTA ŻORY

Organizowanie pieczy zastępczej, zgodnie z art. 180 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r., to zadanie powiatu. Funkcję organizatora rodzinnej pieczy zastępczej może pełnić wyznaczona przez starostę jednostka organizacyjna powiatu lub inny podmiot, któremu zlecono realizację tego zadania. Do jego zadań należy między innymi nabór kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, organizowanie dla nich szkoleń, badań psychologicznych, a także wspieranie już funkcjonujących rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka poprzez zapewnienie im szkoleń podnoszących kwalifikacje oraz poradnictwa. Ponadto obowiązkiem organizatora pieczy zastępczej jest zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających. Na terenie Miasta Żory, na mocy Zarządzenia Prezydenta Miasta Żory z dnia

29.12.2011 r. funkcję organizatora rodzinnej pieczy zastępczej pełni Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach.

Pieczka zastępcza powinna być tak prowadzona, aby zaspokoić potrzeby emocjonalne dziecka, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, rozwojowych, edukacyjnych, społecznych, religijnych i kulturalno-rekreacyjnych. Ponadto powinna przygotować dziecko do: godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, pokonywania trudności życiowych - zgodnie z zasadami etyki, nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowalnych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych.

Zgodnie z art. 34 wyżej cytowanej ustawy piecza zastępcza sprawowana jest w formie rodzinnej (rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka) i instytucjonalnej (placówki opiekuńczo wychowawcze, regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, interwencyjne ośrodki preadopcyjne).

Na terenie Miasta Żory w ramach pieczy zastępczej funkcjonują tylko i wyłącznie rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe i zawodowe. Natomiast na chwilę obecną nie ma instytucjonalnej pieczy zastępczej, jaką jest między innymi placówka opiekuńczo-wychowawcza. W razie konieczności umieszczenia dziecka w instytucjonalnej pieczy zastępczej, kieruje się je do placówek opiekuńczo-wychowawczych, funkcjonujących na terenie innych powiatów.

Funkcja rodziny zastępczej oraz prowadzenie rodzinnego domu dziecka mogą zostać powierzone osobom, które spełniają warunki określone w art. 42 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r., dają rękojmię należytego sprawowania pieczy zastępczej, przebywają na terytorium Polski, nie są pozbawione władzy rodzicielskiej (nie jest im ona również ograniczona ani zawieszona), wypełniają obowiązek alimentacyjny (jeśli wynika z tytułu egzekucyjnego), nie są ograniczone w zdolności do czynności prawnych, są zdolne do sprawowania właściwej opieki nad dzieckiem (co jest potwierdzone zaświadczeniami o braku przeciwwskazań zdrowotnych oraz opinią o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia omawianej funkcji - wystawioną przez psychologa) oraz zapewnią odpowiednie warunki bytowe i mieszkaniowe, umożliwiające zaspokojenie potrzeb dziecka.

Ponadto pełnienie funkcji rodziny zastępczej - niezawodowej lub zawodowej - oraz prowadzenie rodzinnego domu dziecka może być powierzone osobom, które nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe.

Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej (zawodowej, niezawodowej) lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka powinni posiadać świadectwo ukończenia szkolenia organizowanego przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej lub prowadzonego przez ośrodek adopcyjny, przy czym w przypadku rodzin zastępczych zawodowych oraz osób prowadzących rodzinny dom dziecka szkolenia te mają formę rozszerzoną. W rodzinie zastępczej zawodowej lub niezawodowej w tym samym czasie może przebywać nie więcej niż troje dzieci lub osób, które uzyskały pełnoletność, chyba, że istnieje konieczność umieszczenia w niej rodzeństwa.

Z kolei w rodzinnym domu dziecka w tym samym czasie może przebywać łącznie nie więcej niż ośmioro dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej.

Ze względu na swoją funkcję i charakter wyróżnia się:

Rodziny zastępcze spokrewnione - utworzone przez małżonków lub osobę niepozostającą w związku małżeńskim będących wstępnymi (dziadkami, pradziadkami) lub rodzeństwem dziecka.

Rodziny zastępcze niezawodowe - utworzone przez małżonków lub osobę niepozostającą w związku małżeńskim niebędących wstępnymi lub rodzeństwem dziecka.

Rodziny zastępcze zawodowe - pod opieką rodziny znajdują się dzieci, które nie są z nią spokrewnione, a rodzina za wykonywaną pracę na rzecz przydzielonych jej dzieci otrzymuje wynagrodzenie (w przypadku małżeństwa wynagrodzenie pobiera tylko jeden z małżonków, przy czym małżonek niepobierający wynagrodzenia z tytułu umowy o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej może zostać zatrudniony przez starostę do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich).

Rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego - umieszcza się w niej dziecko krótkookresowo, tj. do czasu unormowania jego sytuacji, nie dłużej jednak niż na okres 4 miesięcy. W uzasadnionych przypadkach okres ten może być przedłużony - za zgodą organizatora rodzinnej pieczy zastępczej - do 8 miesięcy lub do zakończenia postępowania sądowego o powrót dziecka do rodziny, lub o przysposobienie, lub umieszczenie w rodzinnej pieczy zastępczej.

Rodzina zastępcza zawodowa specjalistyczna - w szczególności umieszcza się w niej dzieci legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a także dzieci na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz małoletnie matki.

Rodzinny dom dziecka - rodzinny dom dziecka działa na zasadach zbliżonych do rodziny zastępczej zawodowej, ale jest przygotowany do sprawowania opieki nad większą liczbą dzieci (nie więcej niż 8 wychowanków). W razie konieczności umieszczenia w rodzinnym domu dziecka rodzeństwa, za zgodą prowadzącego rodzinny dom dziecka oraz po uzyskaniu pozytywnej opinii koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, jest dopuszczalne umieszczenie w nim w tym samym czasie większej liczby dzieci.

2.1. Analiza statystyczna rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Miasta Żory w latach 2015 - 2019

Według statystyk prowadzonych na terenie kraju na koniec I połowy 2017 r. 74 840 dzieci wychowywało się w pieczy zastępczej, z tego 78% (58 441 osób) w pieczy rodzinnej, a 22% (16 399 osób) w instytucjonalnej. Od wielu lat można zaobserwować proces powolnego lecz systematycznego zwiększania się udziału form rodzinnych w sprawowaniu pieczy zastępczej, przy jednoczesnym spadku odsetka dzieci w populacji Polski.

Zgodnie z Raportem Postępu Deinstytucjonalizacji Pieczy Zastępczej w Polsce z 2018 r. na koniec I połowy 2017 r. w Polsce funkcjonowało 24 439 rodzin zastępczych spokrewnionych (65% ogółu), 11 460 rodzin zastępczych niezawodowych (30%), 1300 zawodowych rodzin zastępczych, 523 rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego, 244 rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne oraz 553 rodzinne domy dziecka. Największa liczba dzieci w pieczy zastępczej przebywa w powiatach województw: śląskiego (14,3% ogółu), dolnośląskiego (10,9%) i mazowieckiego (10,7%), a najmniejsza w powiatach województw podlaskiego (2,3%) i świętokrzyskiego (2,6%).

Ogólnopolskie dane statystyczne jak najbardziej mają swoje odzwierciedlenie w danych dotyczących pieczy zastępczej w Mieście Żory.

Tabela 1. Podział rodzin zastępczych ze względu na sprawowaną funkcję w latach 2015 - 2019

rodzaj rodziny	lata				
	2015 (stan na 31 XII 2012)	2016 (stan na 31 XII 2013)	2017 (stan na 31 XII 2014)	2018 (stan na 31 XII 2015)	2019 (stan na 30 VI 2019)
spokrewniona	49	51	53	53	54
niezawodowa	25	24	23	25	25
zawodowa	2	2	3	3	3
zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	2	2	1	1	1
zawodowe specjalistyczne	0	1	1	1	1
rodzinny dom dziecka	1	1	1	1	1
Ogółem	79	81	82	84	85

Źródło: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2015 – 2019

Jak wskazują dane statystyczne w powyższej tabeli, od wielu lat największą liczbę rodzin funkcjonujących na terenie Miasta Żory stanowią rodziny spokrewnione, są to dziadkowie bądź rodzeństwo. W drugiej kolejności występują rodziny niezawodowe, czyli osoby z dalszego pokrewieństwa oraz osoby niespokrewnione. Trzecią, najmniej liczną grupę tworzą rodziny zawodowe, dla których opieka nad dziećmi stanowi źródło zatrudnienia. Analizując stan pieczy zastępczej na przełomie lat 2015 - 2019 zauważa się, że ilość rodzin zastępczych utrzymuje się na stałym poziomie.

Ilość dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych funkcjonujących na terenie Miasta Żory nie odbiega również od ogólnopolskich danych statystycznych. Zarówno w kraju jak i w Mieście Żory najwięcej dzieci

wychowuje się w rodzinach zastępczych spokrewnionych, w drugiej kolejności w rodzinach zastępczych niezawodowych, a w trzeciej w zawodowych.

Tabela 2. Liczba dzieci przebywających w rodzinach zastępczych w Mieście Żory w latach 2015 - 2019

ilość dzieci w rodzinach	lata				
	2015 (stan na 31 XII 2015)	2016 (stan na 31 XII 2016)	2017 (stan na 31 XII 2017)	2018 (stan na 31 XII 2018)	2019 (stan na 30 VI 2019)
spokrewnionych	62	61	63	66	69
niezawodowych	29	27	24	27	29
zawodowych	10	15	14	12	16
w tym w pogotowiach rodzinnych	2	7	1	1	3
w tym w specjalistycznych	0	1	1	1	1
rodzinny dom dziecka	8	8	9	8	7
ogółem	109	111	110	113	121

Źródło: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2012 – 2016

Jak wynika z powyższych danych statystycznych na przestrzeni lat 2015 - 2019 można zauważyć wzrost ilości dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej, niezależnie od formy sprawowanej opieki. Przypuszcza się, że ilość dzieci umieszczanych w rodzinach zastępczych w rzeczywistości mogłaby być znacznie większa, gdyby nie działania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żorach oraz innych instytucji i podmiotów działających na rzecz dziecka i rodziny na terenie Miasta Żory, skierowane na profilaktykę i systemowe wsparcie rodzin dysfunkcyjnych, które znacznie wpływają na zmniejszenie ilości dzieci umieszczanych poza rodziną naturalną. Jednym z kluczowych działań na rzecz rodzin dysfunkcyjnych, zagrożonych ograniczeniem lub utratą władzy rodzicielskiej jest wsparcie w postaci asystenta rodziny. Szczegółowe dane statystyczne dotyczące asystentury rodziny, jego zadania i obowiązki wynikające z art. 15 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. przedstawiono w Miejskim Programie Wspierania Rodziny dla Miasta Żory na lata 2020-2022. Analizując pieczę zastępczą w Mieście Żory, warto w tym miejscu zaznaczyć, że w roku 2019 postanowieniem sądu zobowiązano do współpracy z asystentem 35 rodzin, co stanowi 31% ogółu rodzin objętych tą formą wsparcia (stan na 30.06.2019 r.).

Kolejnymi danymi, na jakie należy zwrócić uwagę analizując rodzicielstwo zastępcze na terenie Miasta Żory są przyczyny, z powodu których dzieci trafiają do pieczy zastępczej.

Tabela 3. Przyczyny umieszczania dzieci w pieczy zastępczej na terenie Miasta Żory w latach 2015 - 2019

przyczyny umieszczania dzieci w pieczy zastępczej	lata				
	2015 (stan na 31 XII 2015)	2016 (stan na 31 XII 2016)	2017 (stan na 31 XII 2017)	2018 (stan na 31 XII 2018)	2019 (stan na 30 VI 2019)
sieroctwo	5	5	2	2	2
półsieroctwo	12	11	11	12	17
różnego rodzaju uzależnienia rodziców	74	73	79	73	83
przemoc w rodzinie	1	1	2	4	1
niewydolność opiekuńczo-wychowawcza	3	1	3	5	5
niepełnosprawność co najmniej jednego z rodziców	7	6	2	6	5
długotrwała lub ciężka choroba co najmniej jednego z rodziców	1	1	1	1	0
ubóstwo	0	0	0	0	0
bezrobocie	0	0	0	0	0
pobyt za granicą co najmniej jednego z rodziców	4	4	2	2	1
nieodpowiednie warunki mieszkaniowe	0	0	0	0	0
inne	2	9	8	8	7

Źródło: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2015 – 2019

Najczęstszym powodem umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej jest uzależnienie rodziców od alkoholu lub innych używek. Warto podkreślić jest to, że żadne dziecko umieszczone w pieczy zastępczej na terenie Miasta Żory, nie zostało odebrane z powodów: ubóstwa, bezrobocia oraz nieodpowiednich warunków mieszkaniowych, a znikoma ilość trafiła do pieczy zastępczej z powodu przemocy w rodzinie czy długotrwałej lub ciężkiej choroby co najmniej jednego z rodziców. Na podstawie powyższego zestawienia zauważa się, że spada ilość postanowień sądu o umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej z powodu pobytu za granicą co najmniej jednego z rodziców. Zdecydowanie można stwierdzić, że w Mieście Żory zmniejsza się problem eurosieroctwa. Pozostałe przyczyny umieszczeń dzieci w pieczy zastępczej pozostają na podobnym poziomie.

Tabela 4. Wiek dzieci przebywających w pieczy zastępczej na terenie Miasta Żory w latach 2015 - 2019

wiek dzieci w pieczy zastępczej	lata				
	2015 (stan na 31 XII 2015)	2016 (stan na 31 XII 2016)	2017 (stan na 31 XII 2017)	2018 (stan na 31 XII 2018)	2019 (stan na 30 VI 2019)
poniżej 1 roku	3	3	1	0	5
1 - 3 lat	1	4	5	11	6
4 – 6 lat	5	6	7	9	13
7 – 13 lat	43	43	45	34	34
14 – 17 lat	43	41	31	33	35
18 – 24 lat	14	14	21	26	28
ogółem:	109	111	110	113	121

Źródło: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2015 – 2019

Jak wynika z powyższych danych statystycznych w analizowanych okresach, najliczniejszą grupę dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej stanowiły osoby w przedziale wiekowym 14 – 17 lat i 7 – 13 lat, co stanowi najliczniejszą grupę spośród osób umieszczonych w pieczy zastępczej tj. od 57% do 79% ogółu. Kolejną grupę pod względem ilości stanowiły osoby w wieku 18 – 24 lat. Z powyższej tabeli wynika, że do

pieczy zastępczej najmniej trafia dzieci w wieku poniżej 1 roku oraz dzieci w wieku od 1 roku do 3 lat, co stanowi niewielki odsetek ogółu tj. od 1% w 2015 r. do 10% w 2018 r.

Tabela 5. Okres przebywania dzieci w pieczy zastępczej na terenie Miasta Żory w latach 2015 – 2019

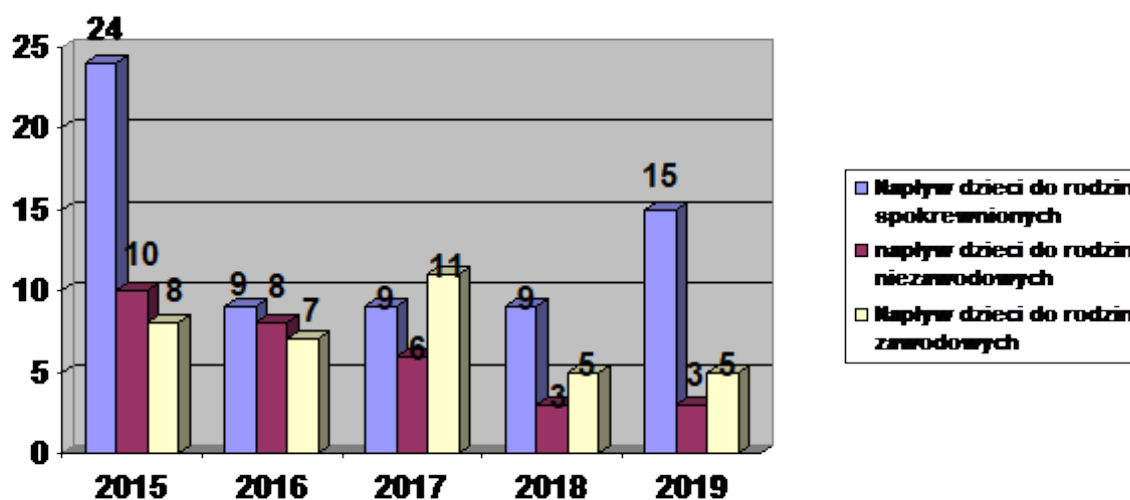
wiek dzieci w pieczy zastępczej	lata				
	2015 (stan na 31 XII 2015)	2016 (stan na 31 XII 2016)	2017 (stan na 31 XII 2017)	2018 (stan na 31 XII 2018)	2019 (stan na 30 VI 2019)
do 3 miesięcy	5	3	7	6	10
od 3 – 6 miesięcy	2	2	6	6	7
od 6 – 12 miesięcy	5	4	5	3	6
od 1 – 2 lat	8	7	8	13	8
od 2 – 3 lat	7	10	6	7	6
powyżej 3 lat	82	85	78	78	84
ogółem:	109	111	110	113	121

Źródło: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2015 – 2019

Analizując powyższe dane statystyczne zauważa się, że w danych latach największą grupę stanowiły dzieci przebywające w rodzinach zastępczych powyżej trzech lat. Kolejne grupy osób, stanowiące od 23% do 30 % ogółu, pozostawały w pieczy zastępczej maksymalnie do 3 lat. Bardzo ważne znaczenie, przy długości okresu przebywania dziecka w pieczy zastępczej, odgrywa współpraca rodzica biologicznego z pracownikiem socjalnym lub asystentem rodziny, a w tym jego faktyczna motywacja do zmiany obecnego trybu życia.

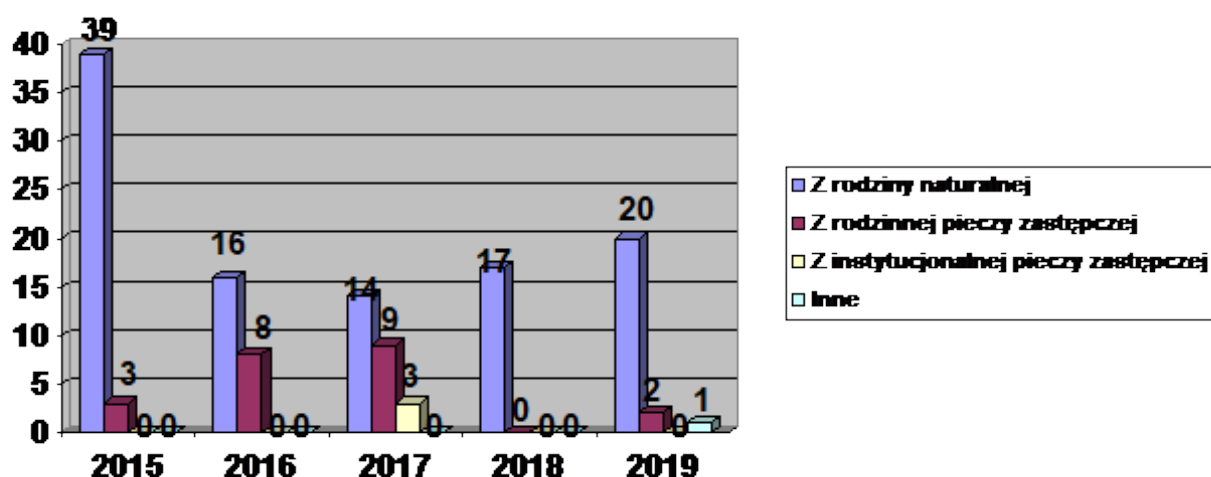
Ponadto na okres umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej niewątpliwie wpływa obowiązek organizatora rodzinnej pieczy zastępczej, wynikający z art. 47 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r., dotyczący uregulowania sytuacji prawnej dziecka przebywającego w pieczy zastępczej powyżej osiemnastu miesięcy. Po tym okresie sąd rodzinny na wniosek organizatora pieczy zastępczej podejmuje decyzję co do ograniczenia lub pozbawienia władzy rodzicielskiej i dalszego przebywania dziecka w pieczy zastępczej lub umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej, lub powrotu dziecka pod pełną władzę rodzicielską.

Wykres 1. Napływ nowych dzieci do rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Miasta Żory w latach 2015 – 2019

Źródło: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2015 – 2019

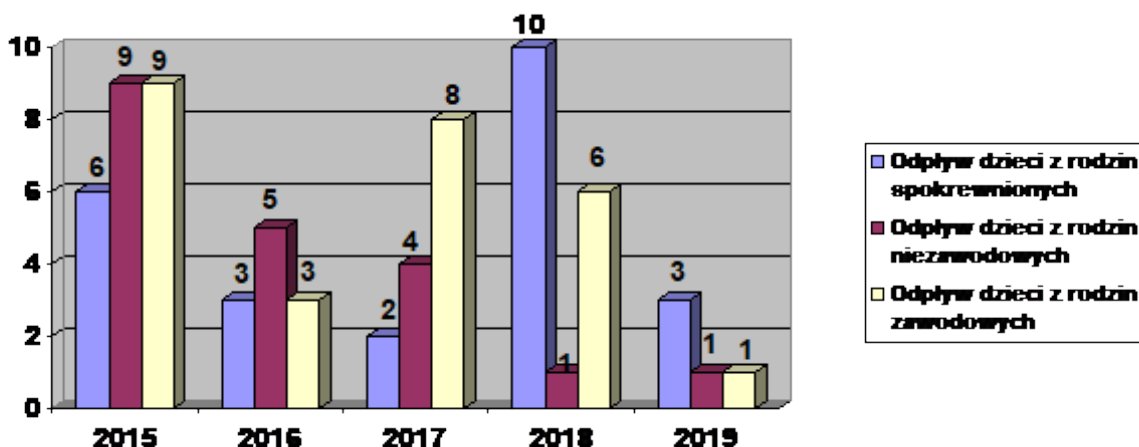
Wykres 2. Napływ nowych dzieci do rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Miasta Żory z uwzględnieniem uprzedniego miejsca pobytu w latach 2015 – 2019

Źródło: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2015 – 2019

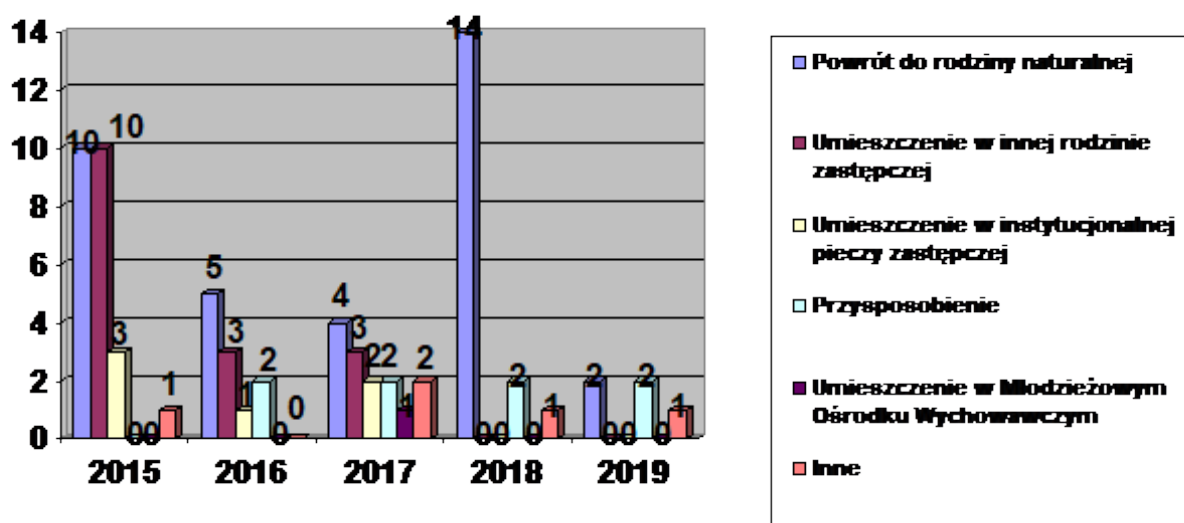
Odnośząc się do wykresów 1 i 2 należy zauważyć, że w okresie od 2015 r. do 2019 r. największą liczbę dzieci przyjęto do spokrewnionych (66 osób) i zawodowych (36 osoby) rodzin zastępczych. Najmniejszą grupę stanowią dzieci umieszczane w niezawodowych rodzinach zastępczych (30 osób). Główne źródło napływu stanowi rodzina naturalna (106 osób). Przyczyną takiego stanu może być fakt małej i niewystarczającej ilości osób zgłaszających gotowość do bycia rodzicem zastępczym dla dzieci niespokrewnionych.

Wykres 3. Odpływ dzieci z rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Miasta Żory w latach 2015 – 2019

Źródło: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2015 – 2019

Wykres 4. Odpyływ dzieci z rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie Miasta Żory z uwzględnieniem docelowego miejsca pobytu w latach 2015 – 2019

Źródło: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2015 – 2019

Analizując dane z wykresów 3 i 4 można zauważyć, że na przestrzeni lat 2015 - 2019 największa liczba dzieci opuściła zawodowe rodziny zastępcze (27 osób). Drugą grupę stanowiły dzieci z rodzin spokrewnionych (24 osoby), a najmniejszą dzieci z rodzin niezawodowych (20 osób). Biorąc pod uwagę docelowe miejsce powrotu dzieci z pieczy zastępczej zauważa się, że najczęściej dzieci powróciło do rodziny naturalnej (35 osób) lub zostało umieszczonych w innej rodzinie zastępczej (16 osób). Powrót dzieci z pieczy zastępczej do rodzin naturalnych niewątpliwie wiąże się z systemową pracą asystentów rodziny, pracowników socjalnych oraz innych instytucji zaangażowanych we wsparcie danej rodziny. To dzięki podejmowaniu spójnych działań wielu osób lub instytucji rodzina przeżywająca trudności ma szansę stać się zdrową komórką społeczną, prawidłowo wypełniającą wszystkie swoje funkcje.

Zestawiając z kolei dane statystyczne dotyczące napływu i odpyływu dzieci z pieczy zastępczej stwierdza się, że w okresie od 2015 r. do 2019 r. (stan na 30.06.2019 r.) więcej dzieci zostało umieszczonych w pieczy zastępczej (132 osoby) niż ją opuściło (71 osób). Powyższe zjawisko świadczyć może o tym, że nie wszystkie rodziny dysfunkcyjne przeżywające trudności gotowe są do podjęcia działań mających na celu poprawę ich sytuacji życiowej.

2.2. Analiza sytuacji usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej na terenie Miasta Żory w latach 2015 - 2019

Usamodzielnienie wychowanków pieczy zastępczej odbywa się według zasad określonych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r.

Osobie pełnoletniej opuszczającej pieczę zastępczą przysługuje pomoc finansowa na: kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, zagospodarowanie. Ponadto wychowankowie mogą liczyć na wsparcie w zakresie uzyskania odpowiednich warunków mieszkaniowych, zatrudnienia, uzyskania pomocy prawnej i psychologicznej. Każdy wychowanek pieczy zastępczej zobowiązany jest również wybrać opiekuna procesu usamodzielniania, który go wspiera w trakcie jego realizacji.

Tabela 6. Liczba i rodzaj świadczeń udzielanych usamodzielnianym wychowankom rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Miasta Żory w latach 2015 – 2019

liczba i rodzaj świadczeń	lata				
	2015 (stan na 31 XII 2015)	2016 (stan na 31 XII 2016)	2017 (stan na 31 XII 2017)	2018 (stan na 31 XII 2018)	2019 (stan na 30 VI 2019)
kontynuowanie nauki	303	330	222	166	83
usamodzielnienie	5	4	9	4	2
zagospodarowanie	4	6	2	6	0
uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych	22	15	25	14	5
uzyskanie zatrudnienia	0	0	0	0	0
ogółem:	334	355	258	190	90

Źródło: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2015 – 2019

Z analizy powyższych danych statystycznych wynika, że dorośli wychowankowie, po opuszczeniu pieczy zastępczej, coraz częściej podejmują decyzję o usamodzielnianiu się poprzez zakończenie procesu edukacji i podjęcie zatrudnienia. Świadczy o tym fakt zmniejszającej się na przestrzeni lat 2015 – 2019 ilości wszystkich świadczeń przyznawanych wychowankom pieczy zastępczej. Z powyższych danych wynika, że znacznie spadła ilość pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki z 303 świadczeń w 2015 r. do 83 świadczeń na 30.06.2019 r. Z niewielkim zainteresowaniem wychowanków spotkała się również pomoc pieniężna na usamodzielnienie i pomoc finansowa na zagospodarowanie. Należy jednakże zaznaczyć, iż powyższe rodzaje pomocy uzależnione są od dochodów, jakimi dysponują wychowankowie. Na przestrzeni lat coraz mniejsza ilość wychowanków korzysta również ze wsparcia w postaci miejsca w mieszkaniu chronionym. Sytuacja ta może być spowodowana faktem, że co roku kilkoro dorosłych wychowanków pieczy zastępczej otrzymuje przydział mieszkania z zasobów gminy. Z powyższych danych statystycznych wynika, że wychowankowie pieczy zastępczej nie korzystają ze wsparcia w uzyskaniu zatrudnienia.

Tabela 7. Liczba i rodzaj świadczeń udzielanych usamodzielnianym wychowankom instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie Miasta Żory w latach 2015 – 2019

liczba i rodzaj świadczeń	lata				
	2015 (stan na 31 XII 2015)	2016 (stan na 31 XII 2016)	2017 (stan na 31 XII 2017)	2018 (stan na 31 XII 2018)	2019 (stan na 30 VI 2019)
kontynuowanie nauki	10	2	20	1	0
usamodzielnienie	0	1	1	0	1
zagospodarowanie	0	0	1	0	1
uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych	0	0	0	0	0
uzyskanie zatrudnienia	0	0	0	0	0
ogółem:	10	3	22	1	2

Źródło: Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej za lata 2015 – 2019

Dane przedstawione w powyższej tabeli wskazują na to, że na przestrzeni ostatnich pięciu lat niewielka ilość wychowanków z terenu Miasta Żory osiągnęła pełnoletność i opuściła instytucjonalną pieczę zastępczą. Na fakt ten z pewnością wpłynęła niewielka ilość (w porównaniu do danych z miast ościennych lub danych statystycznych miast województwa śląskiego) dzieci umieszczonych w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Przykładowo na dzień 30 listopada 2019 r., w placówkach opiekuńczo - wychowawczych funkcjonujących w innych powiatach przebywało 20 dzieci pochodzących z terenu Miasta Żory. Jednakże pomimo niewielkiej ilości dzieci umieszczanych w instytucjonalnej pieczy zastępczej poza powiatem, istnieje jednak konieczność stworzenia w Mieście Żory placówki opiekuńczo wychowawczej. Otworzy to przede wszystkim możliwość bliższego kontaktu dzieci przebywających w takiej placówce ze środowiskiem naturalnym.

III. ANALIZA SWOT

Do określenia celów programu dokonano analizy SWOT w obszarze rodzicielstwa zastępczego, wskazując mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia tj. czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, mające wpływ na funkcjonowanie pieczy zastępczej w Mieście Żory.

Tabela 8. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<p>1.doświadczenie, wiedza i kwalifikacje pracowników działających na rzecz systemu pieczy zastępczej, 2.współdziałanie instytucji z różnych obszarów i ich przedstawicieli w odniesieniu do problematyki pieczy zastępczej, 3.indywidualizacja pracy koordynatorów – sposób pracy dostosowany do potrzeb rodziny, 4.funkcjonowanie mieszkań chronionych, 5.działalność organizacji pozarządowej – Stowarzyszenia „Liczy się rodzina” – skupiającego i wspierającego rodzicielstwo zastępcze, 6.wyeliminowanie ubóstwa, bezrobocia i nieodpowiednich warunków mieszkaniowych, jako przyczyny umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej, 7.realizacja postanowień sądu dotyczących umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej, 8.dobra współpraca z Wojewódzkimi Ośrodkami Adopcyjnymi, 9.dobra współpraca z Ośrodkiem Adopcyjnym i Pieczy Zastępczej „Szansa,” 10.dostępność poradnictwa psychologicznego dla rodzin zastępczych, 11.zatrudnianie osób do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarczych dla rodzin zastępczych zawodowych, 12.zapewnienie rodzinom zastępczym świadczeń fakultatywnych wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r., 13.rozszerzenie wsparcia skierowanego do rodzin zastępczych i ich wychowanków poprzez pozyskiwanie środków zewnętrznych, 14.promocja rodzicielstwa zastępczego na łamach „Kuriera Żorskiego” oraz z wykorzystaniem innych form dotarcia do potencjalnych rodzin adopcyjnych, 15.funkcjonowanie rodziny pomocowej,</p>	<p>1.traktowanie pobytu dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej jako docelowego miejsca pobytu, 2.długotrwałe przebywanie dzieci w rodzinach zastępczych, co skutkuje zawiązywaniem więzi i uniemożliwieniem pozyskania potencjalnej rodziny adopcyjnej, 3.zbyt wolna rotacja dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej i przedłużające się postępowania sądowe, 4.niewystarczająca liczba rodzin zastępczych, 5.brak placówki opiekuńczo-wychowawczej, 6.umieszczanie dzieci w pieczy zastępczej poza terenem Miasta Żory, 7.niewystarczająca ilość lekarzy specjalistów dla dzieci powodująca utrudnienia pracy rodzin zastępczych,</p>
SZANSE	ZAGROŻENIA
<p>1.udzielanie rodzinom zastępczym konsultacji i specjalistycznego poradnictwa (pomoc prawna i psychologiczna), 2.kontynuowanie wsparcia dla rodzin przez koordynatorów pieczy zastępczej, 3.wzmocnienie współpracy pomiędzy instytucjami wspierającymi rodzinną pieczę zastępczą, 4.regularne szkolenia rodzin zastępczych podnoszące, bądź wzmacniające ich kompetencje, 5.aplikowanie o środki finansowe zewnętrzne mające na celu wsparcie pieczy zastępczej, 6.organizowanie akcji promujących ideę rodzicielstwa zastępczego, 7.poszerzenie oferty pomocy dla rodzin zastępczych</p>	<p>1.wypalenie zawodowe rodzin zastępczych, 2.w niektórych przypadkach brak właściwej motywacji kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, 3.koncentracja mediów na negatywnych aspektach funkcjonowania niektórych rodzin zastępczych, wpływająca na zły wizerunek rodzicielstwa zastępczego, 4.przedłużające się postępowania sądowe w sprawach dotyczących małych dzieci, 5.mimo podejmowanych działań wobec rodzin biologicznych część dzieci ponownie jest umieszczana w pieczy zastępczej, 6.niski poziom gotowości rodziców zastępczych do</p>

<p>i wychowanków o grupę wsparcia, 8.profesjonalna diagnoza dotycząca rozeznania właściwej motywacji kandydatów na rodziny zastępcze, 9. duża świadomość korzyści funkcjonowania rodzin zastępczych oraz motywacja wśród pracowników systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej do kształcenia i podnoszenia kwalifikacji zawodowych,</p>	<p>wygaszania swojej funkcji i zaakceptowania możliwości powrotu dziecka do rodziców biologicznych, 7.niewystarczająca liczba kandydatów do objęcia pieczą zastępczą starszych dzieci i dzieci z poważnymi problemami rozwojowymi,</p>
---	---

IV. CEL GŁÓWNY PROGRAMU

Głównym celem niniejszego Programu jest utworzenie spójnego systemu wsparcia i rozwoju pieczy zastępczej w Mieście Żory.

V. CELE SZCZEGÓŁOWE

Zadania podjęte do realizacji w ramach Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Żory na lata 2020-2022 są spójne z kierunkami działań przyjętymi w szczególności w następujących aktach prawnych:

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.,
 - Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych z dnia 20 listopada 1989 r.,
 - Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
 - Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej
 - Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy z dnia 25 lutego 1964 r.,
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Żory na lata 2014-2020.

Zaprezentowana poniżej tabela przedstawia zadania oraz cele szczegółowe niniejszego Programu.

Tabela 9. Cele szczegółowe i zadania programu

Cele szczegółowe	Zadania	Wskaźniki	Realizatorzy
1. Promocja i rozwój rodzinnej pieczy zastępczej, jako priorytetowej formy w systemie pieczy zastępczej	1.1. Prowadzenie kampanii informacyjnych mających na celu promocję rodzicielstwa zastępczego	·Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych promujących rodzicielstwo zastępcze	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
	1.2. Prowadzenie działań diagnostycznych w kierunku właściwej motywacji do utworzenia rodziny zastępczej	·Liczba przeszkolonych kandydatów na rodziny zastępcze	
	1.3. Realizacja szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze		
	1.4. Pozyskiwanie kandydatów na rodziny zastępcze i tworzenie warunków do powstawania rodzin zastępczych	·Liczba nowopowstałych rodzin zastępczych	
2. Wspieranie funkcjonujących rodzin zastępczych	2.1. Organizowanie szkoleń, warsztatów podnoszących kompetencje i umiejętności rodzin zastępczych	·Liczba przeprowadzonych szkoleń i warsztatów ·Liczba przeszkolonych rodzin zastępczych	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
	2.2. Wsparcie rodzin zastępczych w prawidłowym funkcjonowaniu poprzez zapewnienie dostępu do usług koordynatora pieczy zastępczej, specjalistów i rodzin pomocowych, organizowanie grup wsparcia	·Liczba zatrudnionych koordynatorów ·Liczba udzielonych porad psychologicznych i specjalistycznych ·Liczba osób objętych grupą wsparcia oraz liczba odbytych spotkań	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Żorach Inne podmioty prowadzące wsparcie dla dziecka i rodziny
	2.3. Organizowanie spotkań integracyjnych dla rodzin zastępczych	·Liczba przeprowadzonych form integracyjnych	
	2.4. Realizowanie ustawowych form pomocy pieniężnej z uwzględnieniem świadczeń fakultatywnych	·Liczba i rodzaj udzielonych świadczeń	
	2.5. Podejmowanie działań mających na celu umożliwienie powrotu dzieci pod opiekę rodziców biologicznych	·Liczba dzieci, które powróciły pod opiekę rodziców biologicznych	

3. Powołanie do działania placówki opiekuńczo-wychowawczej na terenie Miasta Żory	3.1. Stworzenie podstaw formalno-organizacyjnych do działania placówki opiekuńczo-wychowawczej	·Rodzaj stworzonych dokumentów	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach
4. Wspieranie usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej	4.1. Rozwój efektywnych form wsparcia usamodzielnianych wychowanków (np. mieszkania chronione)	·Liczba mieszkań chronionych ·Liczba miejsc w mieszkaniach chronionych	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach Inne podmioty prowadzące wsparcie dla dziecka i rodziny
	4.2. Współtworzenie i monitorowanie realizacji indywidualnych programów usamodzielniania	·Liczba osób objętych indywidualnymi programami usamodzielniania	
	4.3. Zapewnienie wsparcia psychologicznego i prawnego	·Liczba udzielonych porad ·Liczba osób korzystających ze wsparcia	
	4.4. Doskonalenie współpracy pomiędzy placówkami oświatowymi i organizatorem pieczy zastępczej w zakresie pomocy dla wychowanków pieczy zastępczej	·Liczba podmiotów objętych współpracą	
5. Podnoszenie jakości usług świadczonych w zakresie pieczy zastępczej przez Organizatora Pieczy Zastępczej	5.1. Wzmacnianie roli i budowanie pozytywnego wizerunku organizatora pieczy zastępczej	·Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych promujących rodzicielstwo zastępcze	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Żorach Inne podmioty prowadzące wsparcie dla dziecka i rodziny
	5.2. Podnoszenie kwalifikacji pracowników poprzez udział w szkoleniach, warsztatach, konferencjach	·Liczba szkoleń i warsztatów w których uczestniczyli pracownicy ·Liczba przeszkolonych pracowników	
	5.3. Udział pracowników w superwizji	·Liczba przeprowadzonych superwizji ·Liczba pracowników objętych superwizją	
	5.4. Aplikowanie o środki finansowe zewnętrzne, w tym w ramach rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej	·Kwota pozyskanych środków zewnętrznych	

	5.5. Doskonalenie zintegrowanego systemu wspierania i rozwoju pieczy zastępczej poprzez organizowanie cyklicznych spotkań przedstawicieli instytucji zaangażowanych w pracę na rzecz rodziny i wypracowanie wspólnych procedur działania	·Liczba przeprowadzonych spotkań przedstawicieli instytucji działających na rzecz rodziny	
	5.6. Współorganizowanie działań podejmowanych na rzecz rodzicielstwa zastępczego podejmowanego przez rodziny zastępcze i Organizatora Pieczy Zastępczej	·Liczba przeprowadzonych działań na rzecz rodzicielstwa zastępczego	
	5.7. Kontynuowanie współpracy ze Stowarzyszeniem Rodzin Zastępczych „Liczy się rodzina”	·Liczba wspólnie przeprowadzonych akcji	

VI. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH

Zgodnie z treścią art. 180 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w 3 letnim powiatowym programie rozwoju pieczy zastępczej należy określić coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych. Przepis ten odnosi się do art. 56 cyt. ustawy, zgodnie z którym umowę z rodziną zastępczą niezawodową spełniającą warunki wskazane w art. 54 ust. 1 i 2 ustawy, zawiera się na wniosek rodziny w ramach ustalonego limitu rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy.

Biorąc pod uwagę konieczność rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, ograniczone środki finansowe, brak motywacji przekształcenia się istniejących już rodzin zastępczych w rodziny zawodowe oraz fakt, że powstanie każdej nowej rodziny zastępczej zawodowej związane jest z ponoszeniem większych kosztów przez Miasto niż w przypadku rodziny niezawodowej, należy przede wszystkim stawiać na wzrost liczby rodzin zastępczych niezawodowych. W rodzinie zastępczej zawodowej oraz niezawodowej może być jednocześnie umieszczone nie więcej niż 3 dzieci wówczas, gdy ogólny koszt utrzymania dziecka i rodziny jest zdecydowanie wyższy w przypadku rodziny zastępczej zawodowej.

W związku z powyższym planuje się, że w latach 2020 – 2022 będzie funkcjonowało odpowiednio: w 2020 roku 6 rodzin zawodowych, w 2021 roku 7 rodzin zawodowych i w 2022 roku 8 rodzin zawodowych.

Ponadto w razie potrzeby dopuszcza się możliwość utworzenia rodzinnego domu dziecka oraz rodziny zastępczej zawodowej o charakterze pogotowia rodzinnego.

VII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Finansowanie Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej dla Miasta Żory na lata 2020 – 2022 odbywać się będzie w ramach środków z budżetu Miasta Żory oraz środków pozyskiwanych z innych źródeł.

VIII. SPOSÓB MONITOROWANIA PROGRAMU

Monitorowanie Programu odbywać się będzie na podstawie corocznej sprawozdawczości z wykonania zadań oraz bieżącej analizy z realizacji poszczególnych projektów ze szczególnym uwzględnieniem osiągniętych efektów. Program to dokument otwarty i elastyczny co oznacza, że może podlegać on okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, rozeznaczonymi potrzebami Miasta oraz wymogami prawa.